

Základy filozofie

normativní etika

Tomáš Ondráček

ondracek.t@mail.muni.cz

Faculty of Economics and Administration, Masaryk University

ÚVOD

Speleologové

Představte si [...] u oceánu skupinu speleologů, kteří zjistí, že příliv žene do jeskyně vodu, a pokud okamžitě neutečou, všichni se utopí. Bohužel první člověk, který se pokusí dostat ven, je tlustý a beznadějně ucpe východ, přičemž hlavu má uvnitř jeskyně. Jeden člověk ze skupiny má váleček dynamitu. Buď odpálí tloušťka, čímž ho zabijí, nebo se všichni, včetně tloušťka samotného, utopí.

(Brandt v (Kohl, 1975: 108) překlad podle (Picha & Pichová, 2013: 58))

NORMATIVNÍ ETIKA

pojmy a koncepty

- Jaký bych měl být?
- Co bych měl dělat?
- Jak bych se měl chovat?

základní rozdělení přístupů

(Ondráček 2014)

základní rozdělení přístupů

- deontologický
 - Jakým pravidlem se řídit? Co je mou povinností?

- konsekvencionalistický
 - Jaký by měl být výsledek mých činů? Na co mám brát ohled?

- s ohledem k ctnosti
 - Jaký bych měl být?
Jak bych se měl s ohledem k tomu zachovat?

deontologický přístup

deontologický přístup

- deontologie
- deontologická etika
- etika povinností
- nekonsekvecionalistická etika

- Co je mou povinností?

deontologický přístup: na agenta/povinnost orientovaná

- idea agenta – jednajícího subjektu
- morální je intenzivně osobní
- intence – kauzalita – čin
 - Locke: dobrovolný vězeň
 - Rachels: dítě ve vaně
 - Knobe: předseda správní rady

deontologický přístup: na agenta/povinnost orientovaná

Immanuel Kant

- Imperativy
 - hypotetický
 - Pokud chceš, abys dosáhl ..., pak ...
 - kategorický
 - Jednej vždy ...

deontologický přístup: na agenta/povinnost orientovaná

Immanuel Kant

Základy metafyziky mravů (1781)

Jednej podle té maximy, od níž můžeš chtít, aby se stala obecným zákonem pro tebe i pro druhé.

Jednej tak, jako by se maxima tvého jednání měla na základě tvé vůle stát obecným přírodním zákonem.

deontologický přístup: na osobu/práva orientovaná

- práva spíše než povinnost
- právo pomoci a nebýt zneužit

deontologický přístup: na osobu/práva orientovaná

Immanuel Kant

Základy metafyziky mravů (1781)

Jednej tak, abys používal lidství, jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek.

deontologický přístup: smluvní

- Morálně špatné jsou takové činy, které by byly zakázány na základě vhodné sociální/společenské dohody.

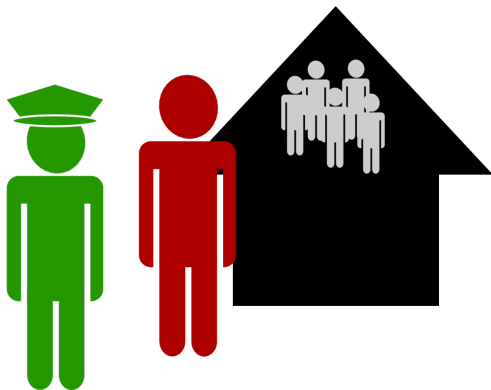
deontologický přístup: smluvní

Immanuel Kant

Základy metafyziky mravů (1781)

Maximy jsou universální zákony zastávané racionálními agenty.

Kant: problém lži

(Ondráček 2014)

konsekvencialistický přístup

konsekvencialistický přístup

- konsekvencialismus
- utilitarismus
- Čeho bych chtěl dosáhnout?

konsekvencialistický přístup

- Jeremy Bentham
- John Stuart Mill
- Henry Sidgwick

- konsekvencionalismus činu
 - Čin je morálně správný, pouze pokud zvyšuje dobro.
- hedonismus
 - Činy jsou morálně správné, pokud zvyšují potěšení a snižují bolest.

konsekvencialistický přístup: dělení

PODLE VZNIKU NÁSLEDKŮ

pouze následky	okolnosti
aktuální	zamýšlené, ...
přímé	nepřímé
hodnotové	všechny

konsekvencialistický přístup: dělení

PODLE POVAHY NÁSLEDKŮ

hodnotové	všechny
maximalizační	zlepšující
agregátní	holistické
totální	průměrné

konsekvencialistický přístup: dělení

PODLE ROZSAHU NÁSLEDKŮ

universální	částečný
rovný	nerovný
neutrální	zaujatý

konsekvencialistický přístup: problémy

- zabíjení, vraždy, ...
- hodnocení
- morální rozsah
- ...

etika ctnosti

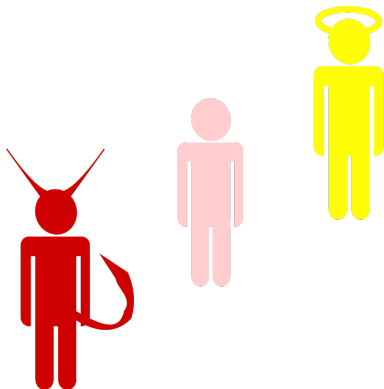
etika ctnosti

- etika ctnosti
- Jaký bych měl být?

etika ctnosti: zástupci

- Aristotéles
- Elisabeth Anscombe
- Bernard Williams
- Alasdair Macintyre

etika ctnosti: Aristotéles

(Ondráček 2014)

etika ctnosti: přístupy

■ EUDAIMONISMUS

- čin – cíl – větší cíl
- nůž – má řezat – má dobře řezat

■ NA AGENTA ZAMĚŘENÁ TEORIE

- Člověk je dobrý díky (vnitřní) ctnosti.

■ NA AGENTU ZALOŽENÁ TEORIE

- Akce je dobrá díky dobrému vnitřnímu životu agenta.

■ ETIKA STAROSTI

- starost, trpělivost, sebeobětování, ...

etika ctnosti: problémy

- sebestřednost
 - Feinberg: sobec
- nenávodnost, neužitečnost
 - Parfit: napravený nobelista
- morální štěstí

NORMATIVNÍ ETIKA: PŘEHLED

pojmy a koncepty

- morální povinnost
- morální právo
- imperativ
 - hypotetický
 - kategorický
- morální agent
- morální čin
- ctnost
- konsekvencialismus
- deontologie
- etika ctnosti

ÚVOD

NORMATIVNÍ ETIKA

deontologický přístup

konsekvencialistický přístup

etika ctnosti

NORMATIVNÍ ETIKA: PŘEHLED

Zdroje I

Knobe, J. (2003). Intentional action and side effects in ordinary language. *Analysis*, 63(279), 190–194.

Kohl, M. (1975). *Benevolent Euthanasia*.

Picha, M., & Pichová, D. (2013). *100 myšlenkových experimentů ve filozofii*. dybbuk.

Tato prezentace vznikla za podpory
Fondu rozvoje Masarykovy univerzity
Projekt: MUNI/FR/1266/2017
Inovace výuky filozofie a etiky pro studenty ESF

M A S A R Y K O V A
U N I V E R Z I T A